

Олександр Анатолійович ІВАХНЕНКО,
кандидат юридичних наук
(Харківський національний університет внутрішніх
справ, м. Харків)

ПРАВОВИЙ СТАТУС РЕАБІЛІТАЦІЙНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено особливостям правового статусу реабілітаційних закладів в Україні. Досліджено законодавчі та підзаконні акти, які встановлюють вимоги до реабілітаційних закладів, особливості їх діяльності та управління ними. Вивчено праці науковців у сфері юриспруденції, державного управління та медицини, які досліджували правовий статус закладів охорони здоров'я, сутність реабілітаційних послуг та діяльність реабілітаційних закладів.

Вказано, що правовий статус реабілітаційного закладу – це встановлений нормами права особливий порядок створення, ліцензування, акредитації, здійснення господарської діяльності, користування майном, кадрового і матеріально-технічного забезпечення таких закладів. Зроблено висновок, що реабілітаційні заклади комунальної або державної форми власності створюються у формі установ. Реабілітаційні заклади приватної форми власності можуть бути створені в організаційно-правовій формі господарських товариств або приватних підприємств. Протезно-ортопедичні підприємства можуть бути створені на підставі державної, комунальної або приватної форми власності. Реабілітаційні заклади є одним із різновидів закладів охорони здоров'я, які здійснюють надання реабілітаційних послуг на підставі ліцензії про провадження господарської діяльності з медичної практики. Ліцензійні умови встановлюють матеріально-технічні, кадрові та організаційні вимоги для отримання ліцензії на здійснення господарської діяльності з медичної практики щодо реабілітаційних послуг. Можуть бути створені реабілітаційні заклади у формах реабілітаційних лікарень, медико-реабілітаційних центрів та амбулаторних реабілітаційних закладів.

Запропоновано внесення змін до чинного законодавства. Висловлено пропозиції щодо перспектив подальших наукових досліджень з цієї тематики.

Ключові слова: реабілітація, реабілітаційний заклад, реабілітаційна допомога, реабілітаційна послуга, правовий статус, правове регулювання,

охорона здоров'я, медична допомога, пацієнт, ліцензійні умови, ліцензування, акредитація, здійснення господарської діяльності.

Постановка проблеми. Система охорони здоров'я в Україні покликана забезпечувати життєдіяльність людини та надавати медичну допомогу пацієнтам. Одним із різновидів медичної допомоги є реабілітаційна допомога, яка надається реабілітаційними закладами в Україні. Відповідні заклади повинні забезпечити відновлення людини після травм, поранень, тривалого лікування. Належне правове регулювання діяльності реабілітаційних закладів забезпечує відповідний рівень реабілітаційної допомоги, захист прав пацієнта і контроль за дотриманням ліцензійних умов діяльності таких закладів. Саме тому дослідження особливостей правового статусу реабілітаційних закладів в Україні є актуальним.

Проблеми правового регулювання діяльності закладів охорони здоров'я загалом та реабілітаційних закладів зокрема вивчалися науковцями у сфері права, державного управління та медицини. Зокрема, окремі аспекти правового статусу закладів охорони здоров'я відображено у дослідженнях О. В. Батрин¹, С. В. Васильєва, І. В. Волошко², В. А. Кройтора³, В. І. Теремецького та Л. М. Руснак⁴. Наукові здобутки вказаних учених дозволили автору цієї публікації сформулювати визначення правового статусу реабілітаційного закладу. Проблеми діяльності реабілітаційних закладів розглянуті у працях Т. О. Гусєвої⁵, І. А. Берлінець⁶ та О. В. Бісмак⁷. Однак вказані науковці аналізували окреслену проблематику з точки зору медицини, державного управління та фізичного виховання, адже не є фахівцями з юриспруденції. М. О. Бук⁸ та А. Р. Козолис⁹ запропонували

¹ Батрин О. В. Правовий статус закладів охорони здоров'я комунальної форми власності. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 4. С. 189–199. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.189-199>

² Васильєв С. В., Волошко І. В. Правовий статус закладів охорони здоров'я. *Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики: збірник наукових робіт V міжнародної науково-практичної дистанційної конференції*, м. Харків, НФаУ, 30–31 березня 2017 р. С. 136–139.

³ Кройтор В. А. Юридичні ознаки закладу охорони здоров'я як спеціального суб'єкта медичних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 108–111. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/23>.

⁴ Теремецький В. І., Руснак Л. М. Правова природа та особливості надання медичних послуг медичними працівниками: вектор української доктрини. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 1 (105). С. 241–253. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.105.241-253>.

⁵ Гусєва Т. О. Система корекційно-реабілітаційної роботи з людьми з інтелектуальними порушеннями. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 38. Т. 1. С. 186–192. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-1-28>.

⁶ Берлінець І. А. Історико-географічні аспекти надання реабілітаційної допомоги в Україні. *Інвестиції: практика і досвід*. 2019. № 13. С. 92–97. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.13.92>.

⁷ Бісмак О. В. Особливості організації діяльності реабілітаційних закладів в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 4 (12). С. 1–12.

⁸ Бук М. О. Соціальне обслуговування осіб з інвалідністю в реабілітаційних установах України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 82–89. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.15>.

⁹ Козолис А. Р. Поняття та правова природа реабілітаційних послуг: цивільно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 171–174. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/38>.

власне визначення та надали характеристику реабілітаційним послугам. В одній із публікацій нами приділялася увага аналізу ефективності прийнятих нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я в Україні, спрямованих на покращення доступу до медичної та реабілітаційної допомоги в період воєнного стану¹. Однак і досі існує потреба у проведенні комплексного дослідження правового статусу реабілітаційних закладів у межах юридичного дослідження. Адже невирішеною проблемою залишається з'ясування правового статусу реабілітаційного закладу та його особливостей.

Мета статті полягає у здійсненні аналізу правового статусу реабілітаційних закладів в Україні, виявленні основних проблем та розробці рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Правовий статус реабілітаційних закладів в Україні є важливим аспектом забезпечення соціальної справедливості та підтримки здоров'я населення. Реабілітаційні заклади відіграють ключову роль у процесі відновлення працездатності та якості життя осіб, які постраждали від травм, захворювань чи інших негативних впливів. Особливе значення ці заклади мають для людей з інвалідністю, ветеранів, осіб, які зазнали наслідків бойових дій, та інших вразливих категорій населення.

О. В. Батрин розглядає правовий статус закладів охорони здоров'я як регламентоване нормами права існуюче становище таких закладів у системі охорони здоров'я, яке характеризується особливим порядком створення, ліцензування, акредитації, здійснення господарської діяльності, користування майном, кадрового і матеріально-технічного забезпечення таких закладів². С. В. Васильєв та І. В. Волошко пропонують визначення правового статусу закладів охорони здоров'я як системи норм права, які встановлюють особливості створення і діяльності, кадрового і матеріально-технічного забезпечення цих закладів³. В. А. Кройтор звертає увагу на те, що спеціальні ознаки закладів охорони здоров'я полягають в особливому порядку створення, відповідному матеріально-технічному, кадровому і правовому забезпеченні, системі контролі якості надання медичних послуг⁴. В. І. Теремецький та Л. М. Руснак стверджують, що ознаками правового статусу закладу охорони здоров'я є надання медичних послуг виключно на підставі ліцензії, встановлення законодавчих вимог до якості медичних

¹ Батрин О. В., Теремецький В. І., Івахненко О. А. Правові гарантії доступності медичної та реабілітаційної допомоги в період дії воєнного стану. Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал. 2024. Вип. 2(15). С. 46–58. [https://doi.org/10.33244/2617-4154.2\(15\).2024.46-58](https://doi.org/10.33244/2617-4154.2(15).2024.46-58).

² Батрин О. В. Правовий статус закладів охорони здоров'я комунальної форми власності. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 4. С. 195. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.189-199>.

³ Васильєв С. В., Волошко І. В. Правовий статус закладів охорони здоров'я. *Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики*: збірник наукових робіт V міжнародної науково-практичної дистанційної конференції, м. Харків, НФаУ, 30–31 березня 2017 р. С. 139.

⁴ Кройтор В. А. Юридичні ознаки закладу охорони здоров'я як спеціального суб'єкта медичних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 110. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/23>.

послуг і захисту прав пацієнтів¹. Враховуючи наведенні визначення, можна запропонувати власне визначення правового статусу реабілітаційного закладу як встановленого нормами права особливого порядку створення, ліцензування, акредитації, здійснення господарської діяльності, користування майном, кадрового і матеріально-технічного забезпечення таких закладів.

Поняття реабілітаційної допомоги встановлено у абз. 26 ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я (далі – Основи). Законодавство визначає реабілітаційну допомогу як діяльність фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі². Отже, реабілітаційну допомогу можна розглядати як окремий вид медичної допомоги, який надається спеціально підготовленими фахівцями у відповідних закладах.

У ч. 1 ст. 11 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» (далі – Закон № 1053-IX) встановлено поняття реабілітаційного закладу. Згідно з цією нормою реабілітаційні заклади, відділення та підрозділи мають статус юридичних осіб будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що надає реабілітаційну допомогу на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право здійснення реабілітації у сфері охорони здоров'я³. Отже, виходячи із наведеного визначення, можна визначити декілька ознак реабілітаційних закладів:

- 1) мають статус юридичної особи;
- 2) можуть бути створені у будь-якій організаційно-правовій формі;
- 3) здійснюють свою діяльність на підставі ліцензії про провадження господарської діяльності з медичної практики;
- 4) можуть перебувати у державній, комунальній або приватній власності.

В Основах визначено поняття реабілітаційної допомоги у сфері охорони здоров'я як діяльності фахівців з реабілітації у сфері охорони здоров'я, що передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які зазнають або можуть зазнати обмеження повсякденного функціонування у їхньому середовищі⁴. Саме надання цього виду допомоги становить сутність діяльності реабілітаційних закладів. Т. О. Гусєва уточнює, що під час перебування

¹ Теремецький В. І., Руснак Л. М. Правова природа та особливості надання медичних послуг медичними працівниками: вектор української доктрини. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 1 (105). С. 248. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.105.241-253>.

² Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

³ Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.

⁴ Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

пацієнта у реабілітаційному закладі формуються навички автономного проживання в суспільстві, надання соціальних послуг, проведення комплексних реабілітаційних заходів відповідно до індивідуальних планів людей з інвалідністю, проведення заходів професійної орієнтації, надаються інші медичні послуги¹. М. Бук стверджує, що під реабілітацією осіб з інвалідністю слід розуміти сукупність медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних, соціально-побутових заходів, які здійснюються реабілітаційними установами за індивідуальною програмою реабілітації інваліда і які спрямовані на надання особам допомоги у відновленні й компенсації порушених або втрачених функцій організму для досягнення і підтримання соціальної і матеріальної незалежності, трудової адаптації й інтеграції у суспільство, а також забезпечення інвалідів технічними та іншими необхідними засобами і виробами медичного призначення². А. Р. Козолис визначає реабілітаційну послугу як визначену договором або законом дію чи комплекс дій реабілітаційного закладу – виконавця, спрямовану на вжиття комплексу заходів, яких потребує особа, яка зазнає або може зазнавати обмеження повсякденного функціонування внаслідок стану здоров'я у взаємодії з її середовищем³. Отже, однією із основних характеристик реабілітаційного закладу є сутність його діяльності, яка полягає у наданні різних видів реабілітаційної допомоги.

Відповідно до ст. 11 Закону № 1053-IX передбачено існування таких реабілітаційних закладів: реабілітаційні лікарні та реабілітаційні центри, амбулаторні реабілітаційні заклади незалежно від форми власності, які надають реабілітаційну допомогу в післягострому та довготривалому реабілітаційних періодах, центри психологічної реабілітації та/або травматерапії, протезно-ортопедичні підприємства незалежно від підпорядкування і форми власності, заклади комплексної реабілітації, включаючи заклади медико-психологічної реабілітації. Також до реабілітаційних відділень, підрозділів належать палати гострої реабілітації у лікарнях різного профілю, стаціонарні відділення післягострої та довготривалої реабілітації у лікарнях різного профілю, амбулаторні відділення післягострої та довготривалої реабілітації, а також стаціонарні відділення післягострої та довготривалої реабілітації, створені на базі санаторно-курортних установ незалежно від відомчого підпорядкування, типу і форми власності⁴. Тож до реабілітаційних закладів можуть бути віднесені як окремі лікарні або центри, так і реабілітаційні відділення у

¹ Гусева Т. О. Система корекційно-реабілітаційної роботи з людьми з інтелектуальними порушеннями. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 38. Т. 1. С. 190. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-1-28>.

² Бук М. О. Соціальне обслуговування осіб з інвалідністю в реабілітаційних установах України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 88. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.15>.

³ Козолис А. Р. Поняття та правова природа реабілітаційних послуг: цивільно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 173. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/38>.

⁴ Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.

складі інших закладів охорони здоров'я. Також окремим різновидом реабілітаційних закладів є протезно-ортопедичні підприємства.

Зауважимо, що у ст. 13 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні» встановлені типи реабілітаційних закладів. Зокрема, заклади реабілітації у сфері охорони здоров'я, медико-соціальної та соціальної реабілітації, психолого-педагогічної та професійної реабілітації, трудової та фізкультурно-спортивної реабілітації¹. Наведена класифікація відповідає профілю діяльності таких закладів, характеризує особливості медичних послуг, які надаються такими закладами. Зазначені заклади можуть бути засновані на різних формах власності та в різних організаційно-правових формах.

У Переліку закладів охорони здоров'я, затвердженому МОЗ України, містяться такі назви реабілітаційних закладів: медичний реабілітаційний центр, центр реабілітації дітей з органічним ураженням нервової системи, центри медико-соціальної реабілітації дітей, центр медичної реабілітації та паліативної допомоги дітям, центр реабілітації репродуктивної функції людини². Зазначений перелік реабілітаційних закладів цілком відповідає вимогам, встановленим у ст. 11 Закону № 1053-IX. При цьому варто мати на увазі, що у ст. 11 Закону № 1053-IX передбачені такі види реабілітаційних закладів, як реабілітаційні лікарні та амбулаторні реабілітаційні заклади, яких немає у Переліку закладів охорони здоров'я, затвердженому МОЗ України.

Також варто звернути увагу на те, що Перелік закладів охорони здоров'я містить визначення медико-реабілітаційного центру як лікувально-профілактичного закладу, призначеного для надання допомоги з декількох лікарських спеціальностей та проведення медико-психологічно реабілітації³. Можна зробити висновок, що відмінність між реабілітаційним центром та реабілітаційною лікарнею може полягати в тому, що в центрі надаються медичні реабілітаційні послуги за багатьма лікарськими спеціальностями, а в реабілітаційній лікарні – лише за однією лікарською спеціальністю. При цьому медико-реабілітаційні центри можуть поєднувати декілька типів реабілітаційної допомоги, передбаченої у ст. 13 Закону України «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні». Зокрема, можуть бути створені центри медико-соціальної та психолого-педагогічної реабілітації або ж центри трудової та фізкультурно-спортивної реабілітації. Отже, перелік реабілітаційних закладів, передбачений у Переліку закладів охорони здоров'я повинен бути розширений і приведений у відповідність до ст. 11 Закону № 1053-IX.

¹ Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.

² Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я : наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02п>

³ Там само.

І. А. Берлінець наводить такі відомості: станом на 01 січня 2018 року в Україні надавали реабілітаційні послуги 153 реабілітаційні центри. Найбільше реабілітаційних центрів здійснюють діяльність у Хмельницькій (16), Донецькій (15) та Сумській (13) областях, а по 1–2 реабілітаційних центрів створено та працюють у Харківській, Кіровоградській, Закарпатській, Дніпропетровській та Волинській областях¹. О. В. Бісмак зауважує, що реабілітаційний центр включає не лише складну апаратуру, але й висококваліфікованих фахівців з різних галузей медицини, медико-соціальної та фізичної реабілітації. На реабілітаційні центри покладається також і організаційно-методична робота, проводиться навчання і підвищення кваліфікації кадрів установ відновлювальної медицини, розробка методичних рекомендацій, оцінка ефективності реабілітаційного процесу². Крім того, під час воєнного стану було запроваджено нові додаткові гарантії реалізації військовослужбовцями права на реабілітаційну допомогу, спрощено механізм направлення військовослужбовців на реабілітацію, удосконалено механізм забезпечення допоміжними засобами реабілітації³. Отже, громадяни України можуть отримати відповідні реабілітаційні послуги у спеціально пристосованих реабілітаційних закладах.

Будь-які реабілітаційні заклади мають статус юридичних осіб та закладів охорони здоров'я. Згідно зі ст. ст. 80–83 ЦК України юридична особа є організацією, створеною і зареєстрованою у встановленому порядку. Законодавство розрізняє юридичних осіб приватного і публічного права. При цьому юридичні особи публічного права створюються на підставі розпорядчого акта органу влади або місцевого самоврядування⁴. Тож реабілітаційні заклади державної або комунальної форми власності створюються розпорядчим актом органу влади або місцевого самоврядування і належать до юридичних осіб публічного права. При цьому реабілітаційні заклади приватної форми власності належать до юридичних осіб приватного права.

Також зазначимо, що згідно зі ст. 11 Закону № 1053-IX реабілітаційні заклади створюються у формі установи. А відповідно до ч. 3 ст. 83 ЦК України установою визнається організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна⁵. Отже, у разі створення реабілітаційних закладів органи державної влади або місцевого

¹ Берлінець І. А. Історико-географічні аспекти надання реабілітаційної допомоги в Україні. *Інвестиції: практика і досвід*. 2019. № 13. С. 96. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.13.92>

² Бісмак О. В. Особливості організації діяльності реабілітаційних закладів в Україні. *Освітнологічний дискурс*. 2015. № 4 (12). С. 5.

³ Батрин О. В., Теремецький В. І., Івахненко О. А. Правові гарантії доступності медичної та реабілітаційної допомоги в період дії воєнного стану. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2024. Вип. 2(15). С. 52. [https://doi.org/10.33244/2617-4154.2\(15\).2024.46-58](https://doi.org/10.33244/2617-4154.2(15).2024.46-58).

⁴ Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

⁵ Там само.

самоврядування створюють їх у формі установи. Для надання реабілітаційних послуг такій установі надається відповідне майно за рахунок коштів державного або місцевого бюджету.

При цьому варто не забувати, що серед реабілітаційних закладів у ст. 11 Закону № 1053-IX названі також протезно-ортопедичні підприємства. Згідно зі ст. 62 ГК України підприємство є самостійним суб'єктом господарювання, створеним компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної та іншої господарської діяльності¹. Тож протезно-ортопедичні підприємства можуть перебувати у державній, комунальній або приватній власності. Вони здійснюють свою господарську діяльність саме для задоволення потреб громадян у реабілітаційних послугах.

Слід визначитися із співвідношенням понять «реабілітаційний заклад» і «заклад охорони здоров'я». Відповідно до п. 8 ч. 1 ст. 3 Основ законодавства України про охорону здоров'я закладом охорони здоров'я визнається юридична особа будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремлений підрозділ, що забезпечує медичне обслуговування населення на основі відповідної ліцензії та професійної діяльності медичних (фармацевтичних) працівників і фахівців з реабілітації². Отже, основним змістом діяльності закладів охорони здоров'я є медичне обслуговування населення. Реабілітаційні заклади також здійснюють медичне обслуговування населенню у вигляді надання реабілітаційних послуг. Це споріднює заклади охорони здоров'я та реабілітаційні заклади. У ч. 1 ст. 11 Закону № 1053-IX встановлено поняття реабілітаційного закладу як юридичної особи будь-якої форми власності та організаційно-правової форми або її відокремленого підрозділу, що надає реабілітаційну допомогу на підставі ліцензії на провадження господарської діяльності з медичної практики, що передбачає право здійснення реабілітації у сфері охорони здоров'я³. Отже, для роботи реабілітаційного закладу необхідно отримати ліцензію для здійснення господарської діяльності саме з медичної практики, як і для закладу охорони здоров'я. Водночас у Ліцензійних умовах провадження господарської діяльності з медичної практики (далі – Ліцензійні умови) терміни «заклад охорони здоров'я» та «реабілітаційний заклад» вживаються через кому, з чого можна зробити висновок, що вказані юридичні особи є різними закладами⁴.

¹ Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/find>.

² Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

³ Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.

⁴ Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-p>

Водночас для започаткування своєї діяльності реабілітаційний заклад повинен отримати ліцензію саме на медичну практику, як і заклад охорони здоров'я. Враховуючи наведені роздуми, є підстави вважати реабілітаційні заклади одним із різновидів закладів охорони здоров'я.

Як відомо, однією із основних умов діяльності реабілітаційних закладів є наявність ліцензії на здійснення господарської діяльності з медичної практики у сфері надання реабілітаційних послуг. Ліцензійні умови встановлюють вимоги до реабілітаційних закладів, які необхідно виконати для отримання ліцензії. Зокрема, згідно з п. 11 Ліцензійних умов реабілітаційний заклад повинен мати затверджений у встановленому порядку статут та правила внутрішнього трудового розпорядку. Відповідно до п. 15-1 Ліцензійних умов реабілітаційний заклад повинен затвердити індивідуальний реабілітаційний план, забезпечувати доступність реабілітаційної допомоги, залучення до процесу допомоги необхідних фахівців, застосовувати методи доказовості. Згідно із п. 26-1 Ліцензійних умов фахівці з реабілітації повинні відповідати єдиним кваліфікаційним вимогам, затвердженим МОЗ України¹. Отже, Ліцензійні умови встановлюють перелік обов'язкових вимог, які повинен виконати заклад охорони здоров'я для отримання ліцензії на медичну практику. Такі вимоги стосуються матеріально-технічного обладнання, організаційних документів та кадрового потенціалу.

Висновки. Вивчення правового статусу реабілітаційних закладів в Україні є важливим кроком на шляху до забезпечення доступності та якості реабілітаційної допомоги для всіх верств населення, що сприятиме підвищенню рівня здоров'я нації та соціальної інтеграції осіб, які потребують реабілітації.

Правовий статус реабілітаційного закладу – це встановлений нормами права особливий порядок створення, ліцензування, акредитації, здійснення господарської діяльності, користування майном, кадрового і матеріально-технічного забезпечення таких закладів. Правовий статус реабілітаційних закладів регулюється Основами законодавства України про охорону здоров'я, Законами України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності з медичної практики.

Правовий статус реабілітаційних закладів характеризується такими особливостями:

- 1) мають статус юридичної особи;
- 2) можуть бути створені у будь-якій організаційно-правовій формі;
- 3) здійснюють свою діяльність на підставі ліцензії про провадження господарської діяльності з медичної практики;
- 4) можуть перебувати у державній, комунальній або приватній власності.
- 5) реабілітаційні заклади приватної форми власності можуть бути

---

¹ Там само.

створені в організаційно-правовій формі господарських товариств або приватних підприємств;

6) протезно-ортопедичні підприємства можуть бути створені на підставі державної, комунальної або приватної форми власності;

7) є одним із різновидів закладів охорони здоров'я;

8) здійснюють надання реабілітаційних послуг на підставі ліцензії про провадження господарської діяльності з медичної практики;

4) ліцензійні умови встановлюють матеріально-технічні, кадрові та організаційні вимоги для отримання ліцензії для здійснення господарської діяльності з медичної практики щодо реабілітаційних послуг;

9) можуть бути створені у формах реабілітаційних лікарень, медико-реабілітаційних центрів та амбулаторних реабілітаційних закладів;

10) сутністю їх діяльності є надання різних видів реабілітаційної допомоги;

11) залежно від характеру медичної допомоги розрізняють такі їх типи: медико-соціальної та соціальної реабілітації, психолого-педагогічної та професійної реабілітації, трудової та фізкультурно-спортивної реабілітації.

Для вдосконалення правового регулювання діяльності реабілітаційних закладів необхідно внести зміни до Переліку закладів охорони здоров'я і узгодити цей перелік зі ст. 11 Закону України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я». Зокрема, передбачити у Переліку закладів охорони здоров'я реабілітаційні лікарні та амбулаторні реабілітаційні заклади.

Перспективи подальших наукових досліджень можуть бути пов'язані з розробкою наукових пропозицій, пов'язаних з удосконаленням правового регулювання діяльності реабілітаційних закладів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Батрин О. В. Правовий статус закладів охорони здоров'я комунальної форми власності. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2023. № 4. С. 189–199. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.104.189-199>.

2. Батрин О. В., Теремецький В. І., Івахненко О. А. Правові гарантії доступності медичної та реабілітаційної допомоги в період дії воєнного стану. *Ірпінський юридичний часопис: науковий журнал*. 2024. Вип. 2(15). С. 46–58. [https://doi.org/10.33244/2617-4154.2\(15\).2024.46-58](https://doi.org/10.33244/2617-4154.2(15).2024.46-58).

3. Берлінець І. А. Історико-географічні аспекти надання реабілітаційної допомоги в Україні. *Інвестиції: практика і досвід*. 2019. № 13. С. 92–97. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2019.13.92>

4. Бісмак О. В. Особливості організації діяльності реабілітаційних закладів в Україні. *Освітологічний дискурс*. 2015. № 4 (12). С. 1–12.

5. Бук М. О. Соціальне обслуговування осіб з інвалідністю в реабілітаційних установах України. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 9. С. 82–89. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.15>.

6. Васильєв С. В., Волошко І. В. Правовий статус закладів охорони здоров'я. *Менеджмент та маркетинг у складі сучасної економіки, науки, освіти, практики*: збірник наукових робіт V міжнародної науково-практичної дистанційної конференції, м. Харків, НФаУ, 30–31 березня 2017 р. С. 136–139.

7. Гусєва Т. О. Система корекційно-реабілітаційної роботи з людьми з інтелектуальними порушеннями. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія «Педагогіка»*. 2021. Вип. 38. Т. 1. С. 186–192. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/38-1-28>.

8. Козолис А. Р. Поняття та правова природа реабілітаційних послуг: цивільно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 171–174. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-3/38>.

9. Кройтор В. А. Юридичні ознаки закладу охорони здоров'я як спеціального суб'єкта медичних правовідносин. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 12. С. 108–111. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-12/23>.

10. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 № 2801-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>.

11. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15/find>.

12. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.2016 № 285. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-п>.

13. Про затвердження переліків закладів охорони здоров'я, лікарських посад, посад фармацевтів, посад фахівців з фармацевтичною освітою, посад професіоналів у галузі охорони здоров'я, посад фахівців у галузі охорони здоров'я та посад професіоналів з вищою немедичною освітою у закладах охорони здоров'я: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 28.10.2002 № 385. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-02п>.

14. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні: Закон України від 06.10.2005 № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.

15. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>.

16. Теремецький В. І., Руснак Л. М. Правова природа та особливості надання медичних послуг медичними працівниками: вектор української доктрини. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 1 (105). С. 241–253. <https://doi.org/10.33766/2786-9156.105.241-253>.

17. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

Стаття надійшла до редакції 07.03.2024

Oleksandr An. IVAKHNENKO,

PhD in Law

(Kharkiv National University of Internal Affairs, Kharkiv, Ukraine)

LEGAL STATUS OF REHABILITATION INSTITUTIONS IN UKRAINE

The scientific article is devoted to the peculiarities of the legal status of rehabilitation institutions in Ukraine. Legislative and subordinate acts that establish the requirements for rehabilitation institutions, the specifics of their activities, and management have been studied. The works of scholars in the fields of jurisprudence, public administration, and medicine, who have researched the legal status of healthcare institutions, the essence of rehabilitation services, and the activities of rehabilitation institutions, have been examined.

It is noted that the legal status of a rehabilitation institution is a special order established by law for the creation, licensing, accreditation, business activities, use of property, and staffing and material-technical support of such institutions. It is concluded that rehabilitation institutions of communal or state ownership are established in the form of establishments. Rehabilitation institutions of private ownership can be established in the organizational-legal form of business companies or private enterprises. Prosthetic and orthopedic enterprises can be established based on state, communal, or private ownership. Rehabilitation institutions are a type of healthcare institution that provides rehabilitation services based on a license for medical practice business activities. Licensing conditions establish the material-technical, staffing, and organizational requirements for obtaining a license for medical practice business activities related to rehabilitation services. Rehabilitation institutions can be established in the forms of rehabilitation hospitals, medical-rehabilitation centers, and outpatient rehabilitation institutions.

Proposed amendments to the current legislation are suggested. Proposals for future scientific research in this field are expressed.

Keywords: *rehabilitation, rehabilitation institution, rehabilitation assistance, rehabilitation service, legal status, legal regulation, healthcare, medical assistance, patient, licensing conditions, licensing, accreditation, business activities.*